

УДК 821.161.2: 811.162

Олексій Сухомлинов

Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ПЕРЦЕПЦІЯ ІВАНА ФРАНКА У ПОЛЬСЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ

На сучасному етапі розвитку глобалізованого суспільства чи не найголовнішим джерелом інформації стають інтернет-ресурси. Стаття є спробою аналізу віртуального образу Івана Франка, який функціонує у польськомовному інтернет-просторі. Робляться висновки, що постать Каменяра залишається предметом інтересів науковців-україністів і залишається майже невідомою широкому загалу — пересіченим полякам, непов'язаним з наукою.

Ключові слова: Іван Франко, віртуальний образ, інтернет-ресурси, пограниччя, українсько-польські стосунки.

Lech Aleksy Suchomłynow. Percepcja Iwana Franki w polskiej przestrzeni internetowej. Na współczesnym etapie rozwoju zglobalizowanego społeczeństwa podstawowym źródłem wiedzy staje się Internet. Artykuł ten jest próbą analizy wirtualnego obrazu ukraińskiego pisarza i działacza społecznego Iwana Franki. Autor dochodzi do wniosków, że postać Kamieniarza jest przedmiotem zainteresowań naukowców-ukrainistów i nadal pozostaje prawie nieznaną Polakom, nie związanym z literaturoznawstwem.

Słowa kluczowe: Iwan Franko, obraz, Internet, pogranicze, stosunki ukraińsko-polskie, Galicja.

Olexiy Sukhomlynov. Perception of Ivan Franko in polish Internet space. At the present stage of globalized society main source of information are the Internet resources. The article is an attempt to analyze the virtual image of Ivan Franko, that is present in the Polish Internet space.

Key words: Ivan Franko, virtual image, internet, border, ukrainian-polish relations, Galicia.

У другій декаді XXI століття багатогранна особистість Івана Франка продовжує цікавити не тільки науковців багатьох країн, але й пересічних людей по всьому світу, які так чи інакше стикаються з різноплановими текстами українського митця з Галичини.

Порівнюючи твори Івана Франка та інших письменників цього регіону, можна однозначно стверджувати, що Франкова Галичина функціонує на цілком відмінних засадах, вона позбавлена міфологізації (мала вітчизна Бруно Шульца чи Атлантида Анджея Хцюка). Саме неповторністю авторської перцепції реального світу й зумовлений інтерес до цього митця. Попри свою універсальність, світогляд Івана Франка був сформований на українсько-польському пограниччі, більше того, на стику багатьох інших культур, зокрема німецької та єврейської. Також треба визнати, що, незважаючи на австро-угорську належність, у Галичині, яка отримала автономію у 1861 році, домінувала польська суспільно-культурна система. Саме у цей час зміцнювалися полоноцентричні кресові міфі.

Уважаємо за доцільне дещо проаналізувати функціональність понять «українсько-польське пограниччя» чи «креси». Розглядувана частина Речі Посполитої була тісно пов'язана з історією, культурою, традиціями та ментальністю народів та народностей, що жили на цих теренах. Надзвичайна різноманітність представлених етносів та складність історично-політичних процесів визначали колорит та специфіку повсякденного буття. Культурний, мовний та релігійний плюралізм на

тлі екзотичної природи сформував унікальний образ українських земель. Аналізуючи проблему механізмів функціонування пограниччя у так званій історичній пам'яті, художньому світі літературних творів, а також у свідомості сучасного покоління України та Польщі, треба чітко усвідомлювати, що візія кресів є продуктом уявлення, особистого досвіду та переживань, стереотипів та архетипів, які разом з розглядуваною територією трансформувалися в часі та еволюціонували у просторі, модифікуючись одночасно з колективною свідомістю людей, з яких власне й складалося пограниччя. Отже, *кресовість* чи *пограничність* становлять своєрідну систему світоглядів та світосприйняття, філософію екзистенції, що під впливом геополітичних та соціальних чинників змінюється у часі та просторі.

Насичена подіями історія та поліетнічний образ благодатної української землі були невичерпним джерелом натхнення для вразливої мистецької свідомості та нескінченної кількості міфів для місцевого люду. Саме *кресові міфи, легенди, утопії, стереотипи, архетипи*, незалежно від семантичних нюансів, будучи специфічними проявами колективної свідомості, визначали напрям і склад мислення цілих поколінь і ставали чи не найважливішим аргументом в одвічному дискурсі про польську екзистенцію на кресах. Аналізуючи явища східного польського пограниччя, маємо брати до уваги наявність власної онтології, власного центрального краєвиду, власної ідентичності та аксіології [21, с. 9].

У залежності від історичного моменту, культурної епохи, домінантної естетичної доктрини чи особистості письменника тематика польсько-українського пограниччя набувала якісно нового звучання та форм інтерпретацій. Через згадуваний суб'єктивізм та сентименталізм Креси й дотепер викликають широку дискусію навіть серед представників цієї субкультури.

На сьогодні важливим джерелом знань та інформації про пограниччя та засади його функціонування є численні наукові опрацювання дослідників у різних галузях. Складність і надзвичайність цього суспільно-культурного явища вимагає всебічного вивчення та інтердисциплінарного підходу до аналізу цього регіону, його жителів та міжлюдських реляцій. Такий підхід значно поширює горизонти дослідження, дає можливість інтерпретувати значно більшу кількість матеріалів і водночас є причиною суперечок та певної розгубленості у наукових колах. Сучасний дискурс польсько-українського пограниччя та форм його прояву є красномовним доказом актуальності цієї проблеми.

Дуже багато у напрямі вивчення питань кресової культури зробили польські дослідники, вони передусім розробили теоретичні принципи функціонування складного організму польсько-українського пограниччя, а зараз намагаються визначити засади застосування термінологічного апарату. Хочемо зазначити, що у середовищі польських дослідників пограниччя і досі ведеться доволі інтенсивна полеміка, що свідчить про неординарність, контроверсійність цього пограничного феномену та відсутність спільної думки щодо цього питання.

С. Уляш вважає, що на сьогодні Креси є феноменом, культурною категорією, це означає, що проявляються вони у символічному, сублімованому просторі та означають певний стан свідомості, тип вразливості та уявлення, інакше кажучи, світосприйняття [19, с. 22].

Якщо сприймати польсько-українське пограниччя власне у такий спосіб, може виникнути небезпека перцепції кресів виключно до світогляду окремих особистостей, чи то дослідника, чи то досліджуваного, коли ми аналізуємо художні твори чи спогади представників цієї субкультури. Звичайно, ми маємо всі підстави говорити про так звані «приватні Креси», Креси Міцкевича, Гоцинського чи Івашкевича, проте вони мають розглядатись у контексті загальних та об'єктивних механізмів та тенденцій, що мали місце на розглядуваних територіях.

Щодо питання амбівалентності перцепції польсько-українського пограниччя слушно висловлюється З. Надер: «Відомо, що поняття Кресів не є популярним у наших сусідів, особливо зі Сходу. Причина доволі проста, бо те поняття Кресів, яке ми вживаємо, яке розглядаємо з різних боків, є поняттям етноцентричним. Тому ми вважаємо дуже важливим взяти до відома точку зору української сторони та усіх сусідніх народів» [15].

На жаль, на сьогодні проблеми культурного пограниччя ще не набули широкої популярності в наукових колах України. Лише іноді деякі українські науковці включаються у річище кресового дискурсу з різкою критикою «експансивних» тенденцій польських колег. Переважна більшість вітчизняних дослідників зосереджується на загальних та більш абстрактних теоріях *багатокультурності, мультикультуралізму, інтеркультуралізму, плюралізму культур* тощо, розглядаючи питання культурного діалогу чи полілогу.

На нашу думку, розглядувані поняття мають характер загальний, неоднозначний, розбіжності у їх трактуванні свідчать про нестабільність семантичного значення та наявність цілої низки додаткових сенсів. Говорячи про польсько-українське пограниччя, маємо справу з більш об'єктивним явищем, а, як свідчить етимологія, воно пов'язане з кордоном, а це — «не абстрактні лінії на мапі, а причина різноманітних наслідків у людських долях» [13, с. 35].

Змінність кордонів Кресів призводила до натурального симбіозу культур, що співіснують на одному просторі та функціонально взаємодоповнюються. Відірвані (віддалені) від національно-культурно центру етнічні групи стають приречені до коекзистенції в натуральному середовищі. Згодом з'являється явище генетичного білінгвізму, що поліпшує комунікативні потреби мешканців пограниччя та дозволяє осмислено сприймати елементи культури сусідів. У свою чергу, суспільна одиниця, тобто окремо взята особистість, керуючись власною автономією, може акцептувати чи не акцептувати культуру навколишнього середовища, проте аж ніяк не може уникнути її впливу.

Отже, варто придивитися перцепції образу людини пограниччя — Івану Франкові у польському інтернет-просторі. Виявляється, що в Інтернеті, який стає чи не найголовнішим джерелом інформації у глобалізованому світі, обсяг інформації, у тому й наукових тестів, присвячених Івану Франку, виявляється незначним і обмеженим. Так, скажімо, польська універсальна бібліотечна пошукова система «KaRo», зокрема каталог Польської національної бібліотеки і Центральний каталог бібліотечних фондів, на запит «Іван Франко» видають відповідно 14 і 19 позицій. Тут варто назвати кілька праць. Передовсім — монографічне дослідження Мар'яна Якубца «Іван Франко» (1958) [9], стаття Миколи Купльовського «Іван Франко і польська

література» (1998) [12] і один з останніх наукових матеріалів Едварда Касперського «Іван Франко і поляки: коріння українського націоналізму» (2013) [11].

Важливо, що пошукові системи видають посилання на PDF-файл з матеріалами Наукової конференції «Іван Франко у контексті літератури, культури і польсько-українських стосунків» [20], яка відбулася на кафедрі україністики Варшавського університету з нагоди 150-ї річниці народження українського митця, політичного і громадського діяча рубежів XIX–XX століть. Треба згадати, що упорядники тому «Варшавських українознавчих зошитів» — Стефан Козак, Валентина Соболь та Базилій Назарук — подбали не тільки про кількісний, а передовсім якісний зміст наукового видання, метою якого серед іншого було показати зв'язки постаті Каменяра та польської культури.

У вітальному слові до учасників конференції франкознавців тодішній посол України у Польщі Олександр Моцик наголосив: «Перед поляками й українцями стоїть багато спільних викликів і загроз сучасності. Вони стосуються різних галузей щоденного буття від економіки чи політики до культурного й духовного збереження національної ідентичності в умовах інтеграції й глобалізації. На початку XXI ст. ваші наукові зібрання покликані дати відповідь на низку із них. Напевно і сто років тому перед людством також стояло багато відкритих питань, на які шукали відповіді титани Духа. Серед них — великий український мислитель Іван Франко» [20, с. 11].

Важливою віхою на шляху наближення постаті Каменяра став переклад польською мовою у 2010 році книги Ярослава Грицака «Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886)» (2006). Книжка є за своїм характером біографією, за жанром — мікроісторією. Праця розглядає Франкове життя на тлі дуже малих спільнот: його сім'ї, рідного села, товаришів у навчанні, редакцій газет і журналів, у яких він працював, нелегальних гуртків, серед яких він вів свою пропаганду, тощо. Інакше кажучи, вона показує співвідношення між особистісним і суспільним у творенні модерних ідентичностей. Франко народився в регіоні, який на межі XIX–XX століть мав особливу роль у націотворенні. Його рідна Галичина — прикордонна австрійська провінція, за яку впродовж Франкового життя (1856–1916) точилося гостре протиборство між Габсбургами та Романовими — була також об'єктом особливих інтересів українського, польського, єврейського та російського націоналізмів. Усе було неясним і залежало від випадковостей, як і личить націотворенню на пограниччі. Однак від його розв'язки в останню третину XIX ст. залежало, який вигляд матиме геополітичний порядок у Центральній та Східній Європі у XX ст.

Також хочемо нагадати, що у 2015 році Ягеллонський університет видав надзвичайно важливу для польського українознавства монографію Катажини Глінянович «Z cienia polskości. Ukraińska proza galicyjska przełomu XIX–XX wieku», фрагменти якої доступні в Інтернеті. Книга є вдалою, на нашу думку, спробою постколоніальної перцепції польської культури в українській прозі. Досліджуваний часопростір представлений, як зіткнення культур на стику національних, суспільних і гендерних дискурсів, коли українська культура намагалася вийти з тіні домінуючої на тих теренах польськості. Це явище в літературі проаналізовано, як певний спосіб прояву українського контр дискурсу, який сприяв формуванню у письменників і читачів окремого бачення суспільно-культурної системи Галичини. До книги увійшли

тексти, що ілюструють згаданий контрдискурс, зокрема переклади творів Івана Франка, Ольги Кобилянської, Осипа Маковея та Леся Мартовича.

Ще однією не менш значущою, на нашу думку, є ініціатива видання польськомовної спадщини Івана Франка «Iwan Franko. Szkice o literaturze». Збірку статей великого українця опрацювали Ян Матковський та Ігор Розлуцький. Проект реалізовано у співпраці з Об'єднанням вчителів-полоністів України на чолі з Адамом Хлопеком. Книгу опублікували завдяки Інституту книги в Кракові. Перший том багатого польськомовного доробку Франка супроводжує передмова професора Ростислава Радишевського, завідувача кафедри полоністики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Щодо підбору статей проводили консультації з відомими польськими та українськими фахівцями в галузі літератури, зокрема творчості Івана Франка. До складу редакційної ради ввійшли голова Об'єднання вчителів-полоністів України Адам Хлопек і науковці: Микола Жулинський, Ростислав Радишевський, Євген Нахлік, Олександр Астаф'єв, Олександр Кравченко та інші [5].

Проте функціональність образу Івана Франка, а отже й оцінка спадщини українського митця у наукових колах і серед інтернет-аудиторії, базуються на інших засадах. Для пересічного користувача Інтернетом більш доступною є інформація, що міститься не у наукових виданнях, а на численних сайтах світової мережі.

Так, скажімо, польськомовні пошукові системи на запит «Iwan Franko» як одне з перших посилянь висвітлюють статтю Мар'яна Калуського на порталі «Pisarze.pl.» (21.03.2016), який розрахований на «...усіх, хто цікавиться літературою та її творцями...». Польський публіцист і письменник з Австралії, відомий своїми антиукраїнськими висловами і статтями, пише про Івана Франка таке: «Це не був письменник (і вчений) значного польоту, як каже польське прислів'я “на безриб'ю і рак риба”, отже, у тогочасній українській літературній пустелі виріс він до рангу українського, галицького “національного пророка” і поряд із Тарасом Шевченком, який походив з правильної України, вважається одним з найвидатніших представників української політичної думки і літератури. Проте у літературному світі він майже невідомий» [7]¹.

У статті цього ж автора «Українець — ворог поляка» Іван Франко представлений як типовий приклад невдячного українця-зрадника: «...Український письменник Іван Франко (1856–1916), коли відчував голод, бо його по племенники не були в стані підтримати фінансово, руку допомоги йому протягнув “Kurier Lwowski” і протягом десяти років (1887–1897) він їв польський хліб, а коли став на власні ноги, то опублікував у віденській газеті “Die Zeit” огидний пасквіль на Адама Міцкевича (1897)» [18]².

Децю пізніше в інтернет-просторі з'явилася відповідь на статтю Мар'яна Калуського. Польська блогерка Катажина Лоза, яка вивчає культуру польсько-українського пограниччя, підкреслює, що «текст (згадана стаття Івана Франка. — О. С.) наробив галасу, польська преса змішала Франка з багнукою, ображаючи його словами, яких

¹ Nie był to pisarz (i uczoney) wielkiego lotu, jednak, jak mówi polskie powiedzenie: na bezrybiu i rak ryba, więc na ówczesnym ukraińskim literackim pustkowiu urósł do rangi ukraińskiego, galicyjskiego „wieszczka narodowego” i obok Tarasa Szewczenki, pochodzącego z właściwej Ukrainy, uważany jest za jednego z najwybitniejszych przedstawicieli ukraińskiej myśli politycznej i literatury. Jednak w świecie literackim jego twórczość jest prawie zupełnie nieznaną.

² ...pisarz ukraiński Iwan Franko (1856–1916): kiedy przemyrzał z głodu, bo nie potrafili go wesprzeć finansowo jego rodacy, pomocną dłoń wyciągnął do niego polski „Kurier Lwowski” i przez dziesięć lat (1887–1897) jadł polski chleb, a kiedy stanął na własnych nogach to opublikował w czasopiśmie wiedeńskim „Die Zeit” obrzydliwy paszkwil na Adama Mickiewicza (1897)...

стидався би останній варшавський волоцюга, повчаючи, що “ніхто немає права на негативні судження про великого поета (Адама Міцкевича. — О. С.)”, що є зрозумілим у часи, коли “Міцкевич великим поетом був” і власне йому ставили пам’ятник у центрі Львова»¹. Дали авторка з іронією зазначає: «Подібно пізніше Франку снився Міцкевич, який приходив до нього з погрозами, але у найстрашніших жахливих снах він не передбачував, після стількох років Мар’ян Калуський висуне українському народу і йому особисто звинувачення, які отримав Франко щодо поляків і Міцкевича...» [16]².

У цієї ж блогерки ми знайшли цікавий матеріал «Józia Dzwonkowska — staniślawowska miłość Iwana Franki», який представляє невідомі сторінки приватного життя галицького письменника, розкриває інтимні подробиці стосунків з донькою польського повстанця з Коронної Польщі [10].

На інтернет-порталі «Bunt Młodych» можна знайти цікаву статтю Антона Середницького «Iwan Franko w kulturze polskiej» (8.04.2013), розраховану на широке коло читачів, у якій Франкові «клопоти з Міцкевичем» представлені у якісно іншому вимірі. Серед іншого читаємо: «Цікаво, що Франко почав писати ще у гімназії, до того ж польською. Зрештою він був перекладачем українських творів на польську мову (наприклад, народні пісні); з іншого боку на українську перекладав лірику Асника, Гомулицького, Немоєвського, а з Міцкевича — фрагменти “Pana Tadeusza”, “Wstęp do III części Dziadów”, “Śmierć pułkownika”, “Czaty”, “Nocleg”, “Ucieczkę”. Серед багатьох праць про Міцкевича з’явилася одна фатальна стаття в газеті “Die Zeit” під назвою. “Poeta zdrady”, що викликало неабиякі атаки на Франка і... звільнення з “Kuriera Lwowskiego”. У цій ситуації Франко рівень справжнього інтелектуала і людини честі, бо... визнав свою помилку» [6]³.

На цікаві спостереження щодо володіння Іваном Франком польською мовою натрапляємо на одному з польських культурознавчих сайтів сайті «Culture.pl» у статті «Вони теж писали польською». Микола Глінський намагається показати польськомовну культуру, як похідну явища багатокультурності, а тому серед таких постатей, як Якуб Франк, Джозеф Конрад чи Роза Люксембург згадується українець Іван Франко: «Як запам’ятав один із учителів молодого Франка, його шкільні твори, написані польською, були кращими, ніж ті, що були написані його польськими колегами. Один з таких шкільних творів було відвертою полемікою з творчістю Міцкевича, а тому його спіткала різка реакція педагогічного колективу. Цей епізод на все життя визначив ставлення Франка до польського поета» [17]⁴.

¹ Artykuł ostro namieszał, polska prasa zmieszała Frankę z błotem, wyzywając słowami, „którychby się powstydział najostatniejszy ulicznik warszawski, a także pouczając, że „nikt nie ma prawa wydawać sądu niekorzystnego o wielkim poecie”, co dość zrozumiałe w czasach, kiedy „Mickiewicz wielkim poetą był” i właśnie stawiano mu pomnik w centrum Lwowa.

² Podobno France później śnił się Mickiewicz, przychodzący do niego z pogrozkami, ale w najgorszych koszmarach nie przewidywał, że po latach Marian Kałuski postawi narodowi ukraińskiemu i jemu osobiście ten sam zarzut, który Franko miał wobec Polaków i Mickiewicza

³ Ciekawe, że Franko zaczął pisać utwory, już w gimnazjum i to po polsku. Wreszcie był tłumaczem utworów ukraińskich na polski (np. pieśni ludowej); zaś na język ukraiński tłumaczył liryki Asnyka, Gomulickiego, Niemojewskiego, a z Mickiewicza fragmenty „Pana Tadeusza”, „Redutę Ordonu”, „Wstęp do III części Dziadów”, „Śmierć pułkownika”, „Czaty”, „Nocleg”, „Ucieczka”. Wśród wielu prac o Mickiewiczu trafił się jeden fatalny artykuł w gazecie „Die Zeit” pt. „Poeta zdrady”, co wywołało burzliwe ataki na Frankę i... zwolnienie go z „Kuriera Lwowskiego”. Franko wykazał tu klasę intelektualisty i człowieka honoru, bo... przyznał się do błęd.

⁴ Jak zapamiętał jeden z nauczycieli młodego Franki, jego szkolne wypracowania pisane po polsku, były lepsze od tych pisanych przez polskich kolegów. Jedno z takich szkolnych wypracowań — będące ostrą polemiką z twórczością Mickiewicza

Інтернет-портал, присвячений Бруно Шульцу, який приділяє неабияку увагу питанням багатокультурності Дрогобича й усієї Галичини, також містить згадку про Івана Франка: «Літературний, науковий та публіцистичний доробок Івана Франка вражає: нараховує понад 5 тисяч позицій бібліографії, в цьому понад 1000 польською мовою. У статті «Взаємний вплив польської та руської літератури» (1894) він писав: «У всьому слов'янському світі немає двох народів, які б з погляду політичного та духовного життя так міцно зрослися між собою, такими численними були поєднані вузлами, а незважаючи на це, так постійно сторонилися один одного, як поляки та українці» [8]¹.

Інтернет-сервіс «Racjonalista.pl», який «намагається боротися з абсурдом, плітками, шарлатанством, упередженістю, брехнею, фобіями і дурістю», у розділі «Філософія та світосприйняття» наводить цитати з творів Івана Франка, які вирвані з загального контексту і містять певний антисемітизм. Автор тексту, який не називає свого справжнього прізвища, навмисно маніпулює свідомістю читача та, посилаючись на твори Франка, однозначно стверджує: «Читаючи оповідання Франка, легко констатувати очевидні речі, які найчастіше не помічають історики. А, можливо, й помічають, але ці речі чітко не формулюються через погано зрозумілу політкоректність. Отже, в історичних реляціях українець — єврей, той другий часто виконує роль феодалного наглядача (орендатор, який кооперується з польською шляхтою), безжалісного капіталістичного споживача (наприклад, нафтовики з Борислава) чи кривавого ката (євреї з НКВС, також Лазар Каганович, організатор Голодомору, в результаті якого зазнали смерті 4–7 мільйонів осіб)» [4]². Як бачимо, на підставі текстів Каменяра робляться висновки, які не витримують жодної критики, а антисемітська риторика екстраполюється як на Івана Франка, так і на українство в цілому.

На сайті Польського радіо журналісти віднайшли запис програми від 3.07.1968 року: «Portret literacki Iwana Franki, największego po Tarasie Szewczence ukraińskiego twórcy i działacza». Природно, що тогочасні журналісти роблять акцент передусім на політичних поглядах українського митця, стверджуючи, що «його письменство було голосом бунту літератора-гуманіста проти феодалної системи Галичини. Його метою був захист прав робочого класу і селянського люду»³. Ураховуючи сьогоднішні децю напружені українсько-польські стосунки, на особливу увагу заслуговує ідеологічно навантажена наступна цитата, актуалізована сучасними журналістами: «Іван Франко, як споконвічний приятель поляків, високо цінував польську літературу і підтримував сердечні стосунки з видатними польськими письменниками того часу. Постійні й інтенсивні прояви польсько-української дружби призводили

— spotkało się z bardzo stanowczą odpowiedzią ciała pedagogicznego — ten epizod naznaczył też na całe życie stosunek Franka do polskiego poety.

¹ Dorobek literacki, naukowy i publicystyczny I. Franki jest imponujący: liczy ponad 5 tysięcy pozycji bibliograficznych, w tym ponad 1000 w języku polskim. W pracy „Wzajemny stosunek literatury polskiej i ruskiej” (1894) pisał: „W całej Słowiańszczyźnie nie ma dwóch narodów, które by pod względem życia politycznego i duchowego tak ściśle zrosły się ze sobą, tak licznymi połączone były węzłami, a mimo to, tak ciągle stroniły się jeden drugiego jak Polacy i Ukraińcy”

² Czytając opowiadania Franka dochodzi się do dosyć oczywistej konstatacji, która zazwyczaj umyka historykom. A może nawet nie umyka tylko nie jest ona sformułowana klarownie ze względu na złe pojmowaną polityczną poprawność. Otóż w historycznych relacjach Ukrainiec — Żyd, ten drugi bardzo często pełni rolę feudalnego nadzorca (arendarz kooperujący z polską szlachtą), kapitalistycznego, bezlitosnego wyzyskiwacza (np. nacierze z Boryslawia) czy też krwawego oprawcy (Żydzi z NKWD, w tym Kaganowicz Łazar, organizator „Holodomoru” na Ukrainie w wyniku którego śmierć poniosło 4-7 mln ludzi).

³ Jego pisarstwo było głosem buntu literata-humanisty przeciwko feudalnemu ustrojowi Galicji. Miał na celu obronę interesów klasy robotniczej i ludu wiejskiego.

до того, що консервативні видавці тогочасних українських видань у Львові відмовлялися від співпраці з автором, прихильником соціалістів і поляків» [2]¹.

Прикро, що з нагоди 160-ї річниці Великого Кобзаря у польському інтернет-просторі майже немає згадок про життя і творчість галицького українського письменника.

Окремий інформаційний пласт про Івана Франка становить низка польськомовних статей-матеріалів, опрацьованих Яном Матковським з Дрогобича, що були опубліковані на інтернет-порталі поляків Поділля «Słowo Polskie».

Перша з них — «Iwan Franko o Rusinach i Polakach» — розважання Кобзаря щодо проблем русинства і українства, які були викладені у передмові до польського видання «Obrazki» (1897) [3].

У наступному тексті «Iwan Franko — jeden z najwybitniejszych Ukraińców zmarł 100 lat temu» Ян Матковський наголошує на багатій польськомовній спадщині автора «Борислав сміється», стверджуючи, що «протягом свого життя Франко був тісно пов'язаний із польськими середовищами та культурою. Він написав понад тисячу статей польською мовою, які були опубліковані в різних газетах Львова, Кракова, Варшави, Петербурга. І до сьогодні цей доробок видатного українця залишається маловідомим» [1]².

У статті «Na pograniczu kultur. Iwan Franko» український митець і громадський діяч представлений як людина пограниччя, що увібрала у себе впливи багатьох культур, але зберегла власне бачення особливостей суспільно-політичних і культурних процесів Галичини. «Цьогорічний подвійний ювілей має нагадати нам мультикультуральний і понадчасовий характер його творчості і громадської діяльності. Перебуваючи на пограниччі культур і політичних поглядів, український пророк дає приклад співіснування й толерантності у різнорідному середовищі Австро-Угорщини, інтелігентності та наполегливої праці, про що свідчать 50 томів, написаних за життя» [14]³.

Отже, як свідчить аналіз польськомовних інтернет-ресурсів і результати пошукових систем, постать Івана Франка залишається предметом інтересів науковців-україністів. Видатна особистість, вихована і сформована на кресло-пограниччі, яка мала тісні контакти з польськими політичними діячами та митцями, яка написала безліч статей польською мовою, залишається майже невідомою широкому загалу — пересіченим полякам, не пов'язаним із наукою. Окремі публікації, не говорячи про суто біографічні нотатки, що можна віднайти в інтернет-просторі, не розкривають глибини естетично-філософських поглядів Великого Каменяра, а іноді навіть використовуються для дискредитації ідеї українсько-польського поєднання.

¹ Iwan Franko jako odwieczny przyjaciel Polaków cenil wysoko polską literaturę i utrzymywał serdeczne stosunki z wybitnymi polskimi pisarzami tamtych czasów. Stałe i coraz częstsze manifestacje przyjaźni polsko-ukraińskiej spowodowały, że konserwatywni wydawcy ówczesnych pism ukraińskich we Lwowie zrezygnowali ze współpracy z autorem przychylnym socjalistom i Polakom.

² Przez całe swoje życie Franko był związany z polskimi środowiskami i polską kulturą. Napisał ponad tysiąc artykułów w języku polskim, które zostały opublikowane w różnych polskich gazetach Lwowa, Krakowa, Warszawy, Petersburga. Do dziś jest to mało znany watek życia wybitnego Ukraińca.

³ Tegoroczny podwójny jubileusz Iwana Franki powinien przypomnieć nam o multikulturowym i ponadczasowym charakterze jego twórczości i działalności społecznej. Działając na pograniczu kultur i poglądów politycznych ukraiński wieszcz daje przykład współistnienia i tolerancji w strokatym środowisku Austro-Węgier, pozostawiając potomkom wyraz swojej inteligencji i mozolnej pracy w 50 tomach napisanych za życia prac.

ЛІТЕРАТУРА

1. Iwan Franko — jeden z najwybitniejszych Ukraińców zmarł 100 lat temu. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
2. http://www.wizyt.net/index.php?option=com_content&view=article&id=6352:iwan-franko-jeden-z-najwybitniejszych-ukraicow-zmar-100-lat-temu-&catid=115:warto-wiedzie&Itemid=226.
3. Iwan Franko — przeciw uciskowi ludu Galicji. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1215219,Iwan-Franko-%E2%80%93-przeciw-uciskowi-ludu-Galicji>.
4. Iwan Franko o Rusinach i Polakach. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wizyt.net/index.php?option=com_content&view=article&id=6257:iwan-franko-o-rusinach-i-polakach&catid=113:z-perspektywy-kresow-i-rp&Itemid=224.
5. Iwan Franko o żydowskich nacierzach. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.racjonalista.pl/forum.php/s,713501>.
6. Iwan Franko po polsku. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.monitorpress.com/pl/2-pol/artyku-y/4774-16926.html>.
7. Iwan Franko w kulturze polskiej. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bunt.com.pl/buntmlodychduchem/469/Iwan-Franko-w-kulturze-polskiej>.
8. Iwan Franko, pisarz i publicysta ukraińsko-polski. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pisarze.pl/eseje/11283-marian-kaluski-iwan-franko-pisarz-i-publicysta-ukrainsko-polski.html>.
9. Iwan Franko. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://brunoschulz.info/osoby/iwan-franko>.
10. Jakóbiec M. Iwan Franko. — Warszawa : «Wiedza Powszechna», 1958. — 73 s.
11. Józia Dzwonkowska — stanisławowska miłość Iwana Franki. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lwow.info/jozia-dzwonkowska-milosc-iwana-franki>.
12. Kasperski E. Iwan Franko i Polacy : korzenie ukraińskiego nacjonalizmu // Świat Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej w literaturze i sztuce. — Zielona Góra, 2013. — S. 19–43.
13. Kupłowski M. Iwan Franko a literatura polska // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze. — 6/7. — Warszawa, 1998. — S. 420–424.
14. Lipiński K. Sarmacja Johanna Bobrowskiego // Topika pogranicza w literaturze polskiej i niemieckiej / Pod red. Z. Swiatłowskiego, S. Uliasz. — Rzeszów, 1998. — S. 34–42.
15. Na pograniczu kultur. Iwan Franko. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wizyt.net/index.php?option=com_content&view=article&id=6474:na-pograniczu-kultur-iwan-franko&catid=114:stosunki-polsko-ukrainskie&Itemid=225.
16. Najder Z. Głosy w dyskusji // Kresy — pojęcie i rzeczywistość / Pod red. K. Handke. — Warszawa, 1997. — S. 292.
17. Obrzydliwy paszkwil. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lwow.info/38-obrzydliwy-paszkwil>.
18. Oni też pisali po polsku. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://culture.pl/pl/artukul/oni-tez-pisali-po-polsku#second-menu-3>
19. Ukrainiec wrogiem Polaka. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://wirtualnapolonia.com/2014/08/22/marian-kaluski-ukrainiec-wrogiem-polaka>.
20. Uliasz S. Literatura Kresów. Kresy literatury. Fenomen Kresów Wschodnich w literaturze polskiej dwudziestolecia międzywojennego. — Rzeszów, 1994. — 245 s.
21. Warszawski Zeszyty Ukrainoznawczy / Spotkania polsko-ukraińskie Uniwersytet Warszawski. — Iwan Franko w kontekście literatury, kultury, historii i stosunków polsko-ukraińskich. W 150 rocznicę urodzin. — Warszawa, 2007. — № 23–24.
22. Zychowska K. Czy Kresy mają historię? // Kresy. Syberia. Literatura / Pod red. E. Czapełewicza, E. Kasperskiego. — Warszawa, 1995. — S. 6–15.